

## **BDDK Başkanı Tevfik Bilgin'in Active Academy'nin Düzenlediği 2. Uluslararası Finans Zirvesi'nde Yaptığı Konuşma**

Değerli katılımcılar, basınımızın saygıdeğer temsilcileri;

Konuşmama başlarken hepinizi saygıyla selamlıyorum. Böylesine başarılı bir organizasyon gerçekleştirdikleri için Active Academy'ye teşekkür ediyorum.

### **1. Düzenleyici ve denetleyici otoriteler?**

Düzenleyici ve denetleyici otoriteler ilk defa ABD'de ortaya çıkmıştır. Bu ülkede yaklaşık olarak 100 civarında bu nevi kurum mevcuttur.

Düzenleyici ve denetleyici otoritelerin gerek uluslar arası ve gerekse Türkiye'de uygulama alanları şunlardır:

- İzin, lisans, onay, yetkilendirme gibi idari işlemler,
- Yönetmelik, tebliğ ve genelge gibi düzenleme faaliyetleri,
- Görev alanlarına giren denetimler ve uzantısı suç duyuruları,
- Para cezası verme, faaliyetleri geçici veya sürekli olarak durdurmak gibi işlemler,
- Görev alanı içinde müdahale yani denetim aracı olarak yönetime katılım.

Söz konusu görevler, önemlidir ve bir anlamda yasama, yürütme ve yargı benzeri devletin dördüncü bir erki gibidir (*fourth branch of governmentality*). Dolayısı ile bu nevi kurumların varlığı kadar, bunların devamlı olmaları; kaliteli ve başarılı hizmet sunmaları da çok önemlidir.

Bir köşe yazarımız köşesinde şöyle yazıyor; mademki idari ve mali özerkliğiniz var, yetkileriniz geniş ve bütçeniz ilgilendiğiniz sektörün katkıları ile oluşuyor o halde “kestiğiniz paraları hak ettiğinizi gösterin.” Kesinlikle doğru ve amaç da bu olmalıdır.

### **2. Diğer önemli bir husus;**

Söz konusu kurumlarda düzenleme denetleme önceliği nedir? Düzenleme denetimin gölgesinde mi kalmaktadır yoksa tersi mi doğrudur? Düzenlemeler geçmiş deneyimlere bağlı olarak mı sürdürülmektedir? Esas olan bu iki kavramın yani düzenleme ve denetlemenin ayrık değil, birbirini etkileyen, doğrudan ve eşgüdüm esas alınarak ele alınması gereken kavramlar olmasıdır.

Düzenlemeyi desteklemeyen denetim kadar, denetimden alınması gereken geri beslemeyi alamayan bir düzenleme de yetersizdir.

Bu noktada BDDK özelinde kendime sorular sorup cevap vermeye çalışacağım

### **Peki düzenleyici ve denetleyici otoritelerin temel amacı nedir?**

BDDK özelinde tasarının en önemli maddesi olan, birinci maddesinden söz etmek ve bu maddeyi olduğu gibi okumak istiyorum.

“Tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerini korumak, mali piyasalarda güven, istikrar ve ekonomik kalkınmanın gereklerini de dikkate alarak kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışmasını sağlamak üzere bankaların kuruluş, yönetim, çalışma, devir, birleşme tasfiye ve denetlenmelerine ilişkin esasları düzenlemek.”

Dolayısıyla, düzenleyici ve denetleyici bir kurum olarak BDDK'nın başarısı ve kalitesi öncelikle tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerini korumaktır. Bu amaca hizmet etmek oldukça zor bir sorumluluğu sahiplenmek anlamına gelir.

Bu zorluğu daha iyi anlayabilmek için son 4 yıl boyunca BDDK'nın faaliyetlerini gözden geçirmekte fayda var. BDDK'yı sadece bu amaçtan yola çıkarak nasıl değerlendirirsiniz? Kararı siz verin.

- a) Başarısızdır
- b) Sorunları kendi mevzuatının tüm sınırlarını zorlayarak ve eleştirilmeye hazır olarak, bekleyerek çözmeye çalışmıştır. Dolayısıyla başarılıdır.
- c) Her ikisi de belli ölçüler içinde değerlendirilmelidir.

Değerli katılımcılar; peki BDDK özelinde başarı / kalite nedir? Bu soruya uluslar arası normlara uygun bir yanıt verecek olursak, Basel'in 25 ilkesine uyum açısından yorumlamak gerektiğini görürüz. Bu uyum;

- Bankalar için uygulama
- BDDK için hem uygulama hem de uygulatma başarısı ile ölçülür.

Bana göre bunların özeti, belki de kalitenin en önemli göstergesi ise otoritenin **proaktif** olmasıdır. Yani hiçbir zaman müdahale sonrası düzenleme ve denetleme yapılmamalıdır. Diğer bir anlatımla, hasar tespit komisyonu gibi çalışmayacak bir otoriteye ihtiyaç duymaktayız. Proaktifliği sağlayan koşulları ise şöyle sıralayabiliriz:

- Düzenleme altyapısının yeterliliği: yasal boşluk olmaması, uluslar arası ilkelere uyumlu, ülke koşullarını gözlemleyen düzenlemeler.
- Düzenlemelerin uygulanmasını ve bunlara uyulmasını sağlayacak sağlam ve güvenilir bir denetim alt yapısının bulunması.
- İlgili kurumların münferiden risk alma ve risk yönetme kapasitelerinin yeterliliği.
- Genellikle denetimden daha önemli olabilen karar alma sürecinin etkin olması.
- Fayda maliyet dengesi.
- Düzenleme ve denetleme araçlarını esnek kullanabilme.
- Otoriteler arası işbirliği.

Müsaade ederseniz burada denetimin caydırıcılığının önemini vurgulamak istiyorum. Otoriteler her gün milyonlarca işlemi elbette kontrol edemezler, önemli olan güçlü otoritenin orada olması ve bunun hissedilmesidir.

Değerli katılımcılar, dünyada yukarıdaki ilkeleri dört dörtlük uygulayan bir otorite var mı? Uygulayabilse bile bankaların sorunlarını bütünüyle çözebilen bir otorite var mı? gibi sorulara yanıtım maalesef hayır. Çünkü bu sektör dinamik ve iç-dış şoklara açık bir sektördür.

Bu durumda düzenleyici ve denetleyici otoritelerin kalitesini nasıl ölçebiliriz?

**Birinci Soru:** Fona devredilen bankaların sayısı ile düzenleme ve denetimin yeterlilik düzeyi doğru orantılı mıdır?

*EVET;* Sorunlarla ilk defa karşılaşıldığında gerekli aksiyonlar alınmamışsa ya da tespit yapılmamışsa.

*HAYIR;* Eğer söz konusu bankalar ile ilgili olarak düzenlemeler ve bunun sonucunda denetimlerle gerekli tespitler yapılmış ancak karar alma sürecinde sorunlar yaşanarak süreç ötelenmişse. Ya da ülke içinden veya dışından gelen ani ve şiddetli dışsal şoklar sert dalgalanmalar yaratmışsa.

**İkinci Soru:** Kaliteli bir düzenleme ve denetim bankacılıkta riskleri ve hastalıkları önleyebilir mi? Burada verebileceğimiz tek bir yanıt var : Hayır. BCCI, BARINGS BANK, DAIWA BANK gibi örnekleri incelemek yeterli. Komisyon kurup incelemeye gerek yok önleyemezsiniz. İşin doğası gereği sektörde grip, nezle olanlar ya da yatarak tedaviye muhtaç kurumlarımız olacaktır. Dünyanın hiçbir ülkesinde aksini gösteremezsiniz. **Önemli olan gelişmeleri koklama yeteneğine sahip olmak ve sorunu mümkün olduğunca ilk safhalarda hissetmek, belirlemek ve aksiyon almaktır.**

Mükemmel bir sistem kurabilirsiniz, her şubeyi ve her işlemi denetleyecek bir kadro oluşturabilirsiniz, dünyanın en iyi uygulamalarını getirebilirsiniz. Ancak global bir ekonomide yaşamamız, şoklara açık olmamız ve Türkiye ve dünyadaki gelişmelerden kendimizi ayrı tutamamamız gerçeği ile her zaman karşı karşıyayız. Burada da risk yönetimi ve ilkeleri yardımımıza koşacaktır. Önemli olan muhtemel riskleri önceden öngörebilecek ve dalgalanmalara en az düzeyde maruz kalabilecek yapıları oluşturmaktır.

**Üçüncü Soru:** Bankalarımızın hırs ve zarar verici rekabetinin sistemin sürdürülebilirliğine etkisi ne kadardır? Maalesef düşünülenin fazladır. Bu noktada kar hırsı / jestiyon hedefleri /performans hedefleri karşımıza çıkmaktadır. Belirlenen sınırlarda elbette risk alınabilir ve bankacılık **risk alma sanatıdır**. Ancak dünyada da olabileceği gibi kapalı kapılar ardında gerçekleştirilen yapılandırılmış finansal ürünler ve bunlara ilişkin işlemler, karmaşık türev ürünler, finansal mühendislik ve zeka örneği ürünler, her ne pahasına olursa olsun pazardaki payı koruma ya da yükseltme gayretleri, sisteme sistemin verebileceği muhtemel zararlardandır. Otoritenin koşullarına uymak şartıyla serbest piyasa düzeni esas alınmalıdır.

Türkiye gibi ülkeler uluslar arası arenada mücadele etmektedir. Örneğin bankalarımız Londra, New York... vs ile muhtelif işlemler yapabilmektedir. Bu gayet normal ve işin gereğidir. Ancak bankalarımızın yurt dışı muhataplarına karşı çok daha dikkatli olmaları gerekmektedir. Çünkü normalde piyasadaki dalgalanmalar sarkaç gibi sallanarak bir noktada dengeye gelir. Ancak biz ve bize benzer ülkelerde bu

sarkaç bir gülle etkisi gösterebilmekte ve dengeye gelene kadar vardığı noktaları yerle bir edebilmektedir.

**Dördüncü Soru:** sisteme zarar veren bir kuruluşu yaşatmak düzenleme ve denetim otoritesinin görevi midir ve sürdürülebilirliğe katkı anlamında yapılmakta mıdır?

*HAYIR;* mali dengeler tümüyle kaybedilmişse ve çevreye zarar vermeye başlamış ise.

*EVET;* ilgili kuruluş tedavi ile ayağa kaldırılabilecek ise.

Peki ayağa kalkan var mıdır? Evet, ancak otoriteler sıır yükümlülüğü altında olduğundan bunları açıklayamıyoruz.

Değerli katılımcılar, diğer önemli bir husus düzenleyici ve denetleyici otoritelerin özerkliğidir. Bu özerklik içinde otoritelerin eşgüdümü elzemdir ve başarının en önemli anahtarıdır. Bu çerçevede düzenleyici ve denetleyici otoritelerle ilgili şunları ifade etmek istiyorum.

Düzenleyici ve denetleyici otoriteler;

- Rakip değil ortak olmak zorundadırlar,
- Tüm ilgili otoriteler, kurumlar ve kurullar ve TCMB; hepimiz aynı geminin yolcularıyız. Koordinasyon ve çıkar birliği bu noktada çok önemlidir.

Farklı kanunlar, farklı görevler, farklı performans kriterleri olabilir. Ancak genel amaç geminin rotasından çıkmamasıdır.

**Sonuç olarak;**

- Kendi kalitesini oluşturabilen veya bu gayreti kendi imkanları dâhilinde gösteren otoritelerin proaktif olması ve bunun için tüm imkanları kararlılıkla sarf etmesi şarttır.
- İlgili kuruluşların risk algılamaları da oldukça önemlidir.

Esasında kurallara saygılı ve bu kültüre sahip bankalar ve bankacılar yetersiz yasalarla bile gayet iyi çalışabilirler; diğer uçtaki bankalar ve bankacılar ise dünyanın en iyi yasalarıyla bile büyük zararlar verebilirler.

BDDK'nın konumu nedir? Bu iki uç arasında iyi niyetli, çalışanları koruyan gözetken ancak diğerlerine en sert cezaları verebilen bir konum olmalıdır. Önemli olan piyasayı bozucu yaklaşımların ve kişilerin diğerlerini de etkileyebilecek dalgalanmalar yaratmamalarıdır. Bu uluslar arası istikrarsızlıkla birleştiğinde dalganın boyutu yükselebilmektedir.

Elbette yetki ve sorumluluklara paralel olarak BDDK çalışanları her türlü tedbiri almalıdırlar. Ancak bankalarımızın da (işin mutfağında olmaları nedeni ile )gerekli uyarı ve dışlamayı yapmaları çok önemlidir. Yani self-regülasyon yapabilmelidirler.

Değerli katılımcılar konuşmamda sorular sordum, cevaplar verdim. Bazı tespitlerimiz oldu. Doğal olarak sizlerin de çok farklı soru ve tespitleriniz olabilir. Ancak tespitlerimin büyük bölümüne katıldığınızı umuyorum.

Günün bu saatinde zaman ayırarak beni dinlediğiniz için teşekkür eder, şahsım ve kurumum adına saygılar sunarım.